

محمد مونسان
استاد دانشگاه

تمام توانمندی نظامی هر کشوری در شرایط جنگی ظهور و بروز پیدا می‌کند تا نشان دهد که سرمایه‌گذاری دفاعی تا چه حدی موثر بوده است. یکی از سرمایه‌گذاری‌های مهم ایران در سه دهه اخیر در حوزه ماهواره‌ای به خصوص ماهواره‌های نظامی بوده است. توقع این بود که در جنگ ۱۲ روزه، ایران با ارائه تصاویر واضح از اهدافی که توسط موشک‌های ایرانی در اسرائیل منهدم شده‌اند چند هدف را دنبال کند؛ ۱) کمک به دقیق‌تر شدن تهاجم نظامی ایران، ۲) به رخ کشیدن توانمندی ماهواره‌ای ایران در صحنه جهانی، ۳) ایجاد روحیه غرور و خودباوری در بین مردم ایران و جوانان و نوجوانان به عنوان مهم‌ترین پارامتر. متأسفانه در تمام مدت جنگ ۱۲ روزه حتی یک تصویر ماهواره‌ای از طرف ایران منتشر نشد که نقاط مورد هدف در اسرائیل را نشان دهد و این بسیار جای تعجب، نگرانی و سوال دارد که نتیجه سه دهه سرمایه‌گذاری در حوزه ماهواره‌ای به کجا رسیده است؟ آیا این مورد هم همانند برخی حوزه‌های دفاعی دیگر پس از چند دهه کار، به نتیجه مطلوب نرسیده است؟ این در حالی است که آنها تصاویر متعددی منتشر کردند تا اولا موفقیت خود را به رخ جهان بکشند و ثانیاً روحیه مردم و نظامیان ایرانی را تخریب کنند. چرا واقعاً ایران نتوانست حتی یک تصویر ماهواره‌ای از موفقیت‌های خود ارائه کند؟ آیا ماهواره‌های ایرانی موجود در فضا چنین قابلیتی ندارند؟ طول عمر آنها به پایان رسیده بوده است؟ یا مشکلات دیگری وجود داشته است؟ اینها سوالاتی است که ذهن دانشجویان و مهندسين و حتی مردم عادی جامعه را به خود مشغول داشته است و باید پاسخی قانع کننده برای آنها ارائه کرد وگرنه اعتماد داخلی به اعلام دستاوردهای دفاعی، خدشه دار خواهد شد. اولین ماهواره ایران در سال ۱۳۸۲ به نام «سینا» پرتاب شد که با همکاری روسیه ساخته و به فضا فرستاده شد. اما اولین ماهواره کاملاً بومی ایران به نام «امید» در سال ۱۳۸۷ توسط موشک ماهواره بر ایرانی «سفیر» به فضا پرتاب شد. اگر ایران یک دهه برای این پرتاب موفق بومی زمان صرف کرده باشد یعنی ایران فعالیت ماهواره‌ای (خود ماهواره و پرتابگر بومی) را حداقل از سال ۱۳۷۷ شروع کرده است یعنی حدود سه دهه قبل. پس از آن ایران چندین ماهواره به فضا پرتاب کرده که برخی موفق و برخی ناموفق بوده‌اند. ماهواره‌های نظامی ایران عمدتاً تحت سری «نور» توسط سپاه پاسداران توسعه یافته‌اند. ماهواره نور ۱ به عنوان اولین ماهواره نظامی ایران در سال ۱۳۹۹ به طور موفقیت‌آمیز پرتاب شد. ماهواره نظامی نور ۲ در سال ۱۴۰۰ برای تصویربرداری با دقت ۱۳ متر با موفقیت پرتاب شد. ماهواره نظامی نور ۳ نیز در سال ۱۴۰۲ برای تصویربرداری با دقت دو و نیم متر پرتاب شد. البته اولین ماهواره تصویربرداری ایران در سال ۱۳۹۰ با نام ماهواره رصد پرتاب شد یعنی ایران مستقیماً در حوزه تصویربرداری ماهواره‌ای (که یکی از کاربردهای اصلی ماهواره‌های نظامی است) حدود ۱۵ سال سابقه دارد. اولین تصویر ماهواره نور ۱ در تاریخ ۷ مرداد ۱۳۹۹ در قالب آزمایش پیامبر اعظم ۱۴ پایگاه هوایی العدید آمریکا در قطر با دقت و کیفیت بالا ارائه شد. با ارائه این تصویر، ایرانیان به این باور شیرین رسیدند که توانمندی ماهواره‌ای ایران از حد حرف و شعار فراتر رفته است و ایران واقعاً توانایی تصویربرداری نظامی از سطح زمین را دارد.

علاوه بر این‌ها، آرزای امیدبخش داخلی از انتشار این تصویر، دنیا نیز ایران را به عنوان دارنده ماهواره نظامی پذیرفت. اسرائیل برای سیطره فضایی بر کل منطقه خاورمیانه و جاسوسی از کشورهای منطقه از فاصله چند هزار کیلومتری به خصوص از کشورهایی مانند ایران و عراق و سوریه و مصر به شدت به ماهواره‌های جاسوسی نیازمند بود. از این رو از سال ۱۳۵۷ (۲۰ سال قبل از ایران) فعالیت‌های ماهواره‌ای خود را به طور کاملاً هدفمند و منظم شروع کرد و اولین ماهواره خود به نام اوفک-۱ را در سال ۱۳۶۷ پرتاب کرد و نسل آن‌ها نیز آنها را ارتقاء داد تا جایی که ماهواره اوفک ۱۹ را در سال ۱۴۰۴ به فضا پرتاب کرد. آخرین پرتاب ماهواره جاسوسی آنها مربوط به تاریخ ۱۲ شهریور امسال است. آنها با ماهواره‌های خود می‌توانند بالای سر یک کشور قرار بگیرند (زمین است) و تمام تحرکات آن را به شکل خاص نظامی و امنیتی) به صورت آنلاین رصد کنند. قطعاً یکی از چالش‌های آینده ایران در مواجهه با اسرائیل، توانمندی ماهواره‌ای آن است. آیا ایران دارای توانمندی متقابل است؟ با شروع جنگ ۱۲ روزه انتظار بود که ایران با انتشار متقابل اماکن منهدم شده از سرزمین‌های اشغالی، روحیه را به ایرانیان بازگرداند ولی این انتظار هیچ نتیجه‌ای نداشت. برخی تصاویر منتشر شده از آنها نیز توسط خود غربی‌ها منتشر شده بود. اگر ماهواره‌های ایرانی می‌توانستند تصاویر متعدد و دقیقی از خسارات اسرائیل منتشر کنند، می‌توانستیم چهره متفاوتی از جنگ را شاهد باشیم. بدون شک ایران توانمندی علمی و صنعتی بومی مناسبی در حوزه ماهواره و پرتابگر ماهواره (ماهواره بر) و ایستگاه‌های زمینی دارد که ما حاصل تلاش دانشمندان و مهندسان ایرانی است ولی اینکه چرا در یک شرایط حساس نظامی و روانی که متن جامعه به بازپرسی روحی نیاز دارد هیچ خبری از قابلیت‌های ماهواره‌ای ایران نیست جای پرسش جدی وجود دارد. شاید این پرونده را نیز باید در کنار پرونده‌های ابتر و بی نتیجه دفاعی دیگر مانند طراحی و ساخت هواپیمای جنگنده قرار داد که علیرغم ۴-۳ دهه فعالیت، نتیجه ملموس دفاعی نداشته‌اند. ریشه‌یابی این مشکلات (به جای انکار آنها) می‌تواند کلید حل خیلی از مشکلات آتی دفاعی کشور باشد. از تصمیمات نادرست مدیریتی تا اعمال نفوذ نیروهای نفوذی برای ابتر ماندن تلاش‌های علمی جوانان نخبه ایرانی.

علی بیگدلی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

نیویورک مسیری برای خشی سازی مکانیسم ماشه

دیدار پزشکیان و ترامپ نیازمند تشریفات و هماهنگی قبلی است

حاکمیت هنوز به دیدار ترامپ و پزشکیان رضایت نداده است

پزشکیان باید از فرصت نیویورک برای توقف فعال سازی مکانیسم ماشه استفاده کند

شرایط کنونی نیز کشور با وضعیت پیچیده‌ای مواجه شده و ترامپ نیز نسبت به این موضوع آگاهی دارد. ترامپ به دنبال این است که فشارها را بر ایران افزایش بدهد و به همین دلیل بعید به نظر می‌رسد در چنین شرایطی دنبال دیدار با رئیس جمهور ایران باشد. ایران تا ششم مهرماه فرصت دارد تا پرونده خود را در شورای امنیت پیگیری کند. در این فاصله کوتاه سفر رئیس جمهور به نیویورک و سخنرانی او در مجمع عمومی سازمان ملل می‌تواند فرصتی مهم باشد. این سفر به ویژه در صورت همراه بودن با پیام‌های جدید به کشورهای اروپایی می‌تواند در تغییر روند وضعیت موجود موثر باشد. در ادامه حاصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

آرمان ملی - احسان انصاری: آیا پزشکیان و ترامپ در نیویورک با هم دیدار می‌کنند؟ چرا اصلاح‌طلبان اصرار دارند پزشکیان با ترامپ دیدار کند؟ آیا سفر رئیس جمهور به نیویورک آخرین فرصت ایران برای توقف روند فعال سازی مکانیسم ماشه است؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این سوالات با دکتر علی بیگدلی استاد دانشگاه و تحلیلگر روابط بین الملل گفت‌وگو کرده است. بیگدلی معتقد است: «نکته مهمی که در این زمینه وجود دارد این است که پزشکیان و ترامپ قرار است درباره چه چیزی مذاکره کنند و چرا این اتفاق درباره روسای جمهوری گذشته ایران رخ نداده است. اگر قرار بود دیداری بین رئیس جمهور ایران و آمریکا برگزار شود به هر حال اگر در گذشته صورت می‌گرفت نتایج بهتری به همراه داشت. در

مجمع عمومی می‌تواند فرصتی مهم باشد. این سفر به ویژه در صورت همراه بودن پیام‌های جدید برای کشورهای اروپایی می‌تواند در تغییر وضعیت موثر باشد. بر اساس گزارش‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، ایران در تلاش است تا از فعال شدن مکانیسم ماشه جلوگیری کند. این پیام نشان دهنده این است که رئیس جمهور ایران باید پیام‌های جدیدی برای کشورهای اروپایی ارائه دهد تا از این مکانیسم جلوگیری شود. اگر این پیام‌ها ارسال نشود این احتمال وجود دارد که ایران با شرایط مشابه زمان ریاست جمهوری احمدی نژاد مواجه شود و نتواند در این فرصت باقی مانده به نتیجه مطلوب برسد و به همین دلیل کشور ممکن است در یک بن‌بست دیپلماتیک قرار گیرد. در این صورت اگر پرونده ایران به شورای امنیت ارسال شود و اقدامات لازم در این زمینه انجام نشود، ممکن است تحریم‌های جدیدی علیه ایران وضع شود. به ویژه با توجه به مفاد فصل هفتم منشور ملل متحد و تفسیری که تحت ماده ۱۴۲ این منشور برای کشورهایی که امنیت و نظم بین‌المللی را تهدید می‌کنند در نظر گرفته شده، احتمال تشدید تحریم‌ها و حتی تهدید استفاده از گزینه‌های دیگر وجود دارد و در این صورت آمریکا می‌تواند برای رفتار خصمانه خود توجیه جدیدی داشته باشد.

آیا فرصت سفر پزشکیان به نیویورک آخرین فرصت برای ایران است که مانع از فعال سازی مکانیسم ماشه شود؟

خیر، نمی‌توان برای این پروسه زمان تعیین کرد و درهای مذاکره و گفت‌وگو باز است. حتی اگر پرونده ایران در ذیل ماده هفت هم قرار بگیرد هنوز این فرصت برای ایران وجود دارد که با مذاکره و گفت‌وگو شرایط را تغییر دهد. با این وجود اگر ایران نتواند از این فرصت‌ها به خوبی استفاده کند، به ویژه در شرایطی که در داخل کشور اختلاف نظرهایی در رابطه با سیاست خارجی وجود دارد، ممکن است کشور با یک بحران دیپلماتیک مواجه شود که نه تنها به تحریم‌های بیشتر منجر می‌شود بلکه می‌تواند تهدیدها را گسترش بدهد. واقعیت این است که اگر امروز طرفین شرایط را سخت بگیرند ممکن است مسیر به سمتی برود که نه تنها ایران باشد و نه آمریکا. من معتقدم ایران و آمریکا به مرحله خاصی از حیات سیاسی و اقتصادی خود رسیده‌اند. مجموع شرایط خارجی و داخلی اجازه نمی‌دهد که کشور وارد درگیری و تنش بیشتر شود. ما می‌توانیم در گفت‌وگوهای دیپلماتیک، مسیر گفت‌وگوها را به سمتی هدایت کنیم که اختلافات ما برآورده شود. به نظر می‌رسد ایران و آمریکا نیازمند رسیدن به یک نقطه مشترک هستند و هیچ کدام نیز به جز مذاکره برای رسیدن به اهداف خود راه دیگری ندارند. در گذشته هم ایران راه‌های دیگری را امتحان کرده و هم آمریکا، اما هیچ کدام جواب نداده است. به همین دلیل هر دو کشور دنبال این هستند که از طریق مذاکره به اهداف خود برسند.

سران کشورهای اروپایی مذاکره‌ای داشته باشد البته اگر آقای مکرون، نخست‌وزیر انگلیس و صدراعظم آلمان در همان زمان که آقای رئیس جمهور آنجا هستند حضور داشته باشند، امیدواریم مذاکرات صورت بگیرد که قطعاً کمک خواهد کرد. اما واقعیت این است که کلید حل قضیه در دستان آمریکایی‌هاست. یعنی این آمریکا است که می‌تواند جلوی مکانیزم ماشه را بگیرد و اروپایی‌ها اکنون با اقداماتی که انجام داده‌اند، آمریکایی را که قبلاً در بازی نبود، به یک بازیگر فعال در قضیه پرونده هسته‌ای ما تبدیل کرده‌اند. قربان اوغلی با طرح این پیشنهاد که رئیس جمهور قبل از رفتن به نیویورک، مه‌وزهای لازم را از مقامات عالی کشور بگیرد تا قدرت مانور داشته باشد، اذعان کرد: نباید داستان آقای خاتمی و پنهان شدن او و داستان آقای روحانی و عدم پاسخ به درخواست‌های مکرر مکرون برای دیدار با ترامپ تکرار شود. آقای پزشکیان اختیارات لازم را بگیرد که بعداً به قاضی حکم نرسیم. به نظر من، ایشان قبل از رفتن باید این کار را انجام دهد و حال اینکه باید در حال حاضر رئیس جمهور ملاقات صورت گیرد یا خیر، بستگی به مقتضیات دارد.

اتفاقی که می‌تواند در نیویورک برای آقای پزشکیان رخ بدهد این است که با سران کشورهای انگلیس، فرانسه و آلمان دیدار و مذاکره کند و شرایط را برای توقف فعال سازی مکانیسم ماشه فراهم کند

تلفنی استقبال نکرد و بلکه برخی برخلاف آن موضع‌گیری کردند.

چهره‌های اصلاح طلب در روزهای اخیر روی دیدار پزشکیان و ترامپ برای عبور از بحران‌های کنونی کشور تأکید زیادی می‌کردند. چرا اصلاح طلبان روی برگزاری این دیدار پافشاری می‌کنند؟

دلیل این پافشاری سیاسی است. با این وجود شرایط برای برگزاری این دیدار وجود ندارد. نکته مهمی که در این زمینه وجود دارد این است که پزشکیان و ترامپ قرار است درباره چه چیزی مذاکره کنند و چرا این اتفاق درباره روسای جمهوری گذشته ایران رخ نداده است؟ اگر قرار بود دیداری بین رئیس جمهور ایران و آمریکا برگزار شود به هر حال اگر در گذشته صورت می‌گرفت، می‌شد انتظار داشت نتایجی حاصل شود، اما همانطور که گفته شد، وضعیت به شدت پیچیده شده و ترامپ نیز نسبت به این موضوع آگاهی دارد. ترامپ دنبال این است که فشارها را بر ایران افزایش دهد. با توجه به مجموعه شرایط می‌توان گفت بعید به نظر می‌رسد دو طرف خواهان چنین دیداری باشند. ایران تا ششم مهرماه فرصت دارد تا پرونده خود را در شورای امنیت پیگیری کند. در این فاصله کوتاه سفر رئیس جمهور به نیویورک و سخنرانی او در

سفر رئیس جمهور به نیویورک و سخنرانی او در مجمع عمومی می‌تواند فرصتی مهم باشد. این سفر به ویژه در صورت همراه بودن پیام‌های جدید برای کشورهای اروپایی می‌تواند در تغییر وضعیت موثر باشد

جاوید قربان اوغلی مطرح کرد:

داستان خاتمی و روحانی در نیویورک تکرار نشود که به چه کنیم چه کنیم نرسیم

کشور متشنج نشود، واقعیت‌ها را با مردم در میان نگذارند. در حال حاضر، ما شاهد افزایش نرخ دلار و وضعیتی هستیم که بر بازار کار و کارآفرینی و صنعت کشور حاکم است. همه معطل هستند که چه خواهد شد، هیچ‌کس جرات هیچ کاری را ندارد و نمی‌تواند اقدامی انجام دهد. وی با اشاره به تأثیرات امنیتی مربوط به مکانیزم ماشه، عنوان کرد: اگر سازوکار حل اختلافات فعال شود، ما به شرایط قبل از آذرماه ۱۳۹۴ باز خواهیم گشت. امنیت ارسال کرده‌اند و شش یا هفت روز آینده، تعیین‌کننده خواهد بود که آیا مکانیزم ماشه فعال می‌شود یا خیر. بنابراین، این مسئله کاملاً روشن است که اگر مکانیزم ماشه فعال شود، تبعات زیادی برای کشور خواهد داشت، ممکن است برخی سعی کنند آن را کوچک‌نمایی کنند یا به دلیل اینکه فضای

سفیر سابق ایران در آفریقای جنوبی در رابطه با ارزیابی خود از سفر رئیس جمهور به نیویورک و فرصت دیپلماتیک این سفر با توجه به شرایط حال حاضر در عرصه سیاست خارجی ایران اظهار داشت: در مورد سفر آقای پزشکیان به نیویورک باید چند نکته را ذکر کنیم. نخستین مسئله این است که آقای پزشکیان، در یکی از حساس‌ترین مقاطع کشور به نیویورک می‌رود و وضعیت کشور از نظر امنیتی کاملاً روشن است؛ ما در حالت نه جنگ و نه صلح قرار داریم. وضعیت امنیتی کشور به وضوح مشخص نیست و رهبری نیز اشاره کرده‌اند که این شرایط، شرایط مناسبی برای مانیست، باید به نحوی از این وضعیت خارج شویم. جاوید قربان اوغلی، گفت: از لحاظ مسائل مربوط به پرونده هسته‌ای، سه کشور اروپایی نامه‌ای را به شورای امنیت ارسال کرده‌اند و شش یا هفت روز آینده، تعیین‌کننده خواهد بود که آیا مکانیزم ماشه فعال می‌شود یا خیر. بنابراین، این مسئله کاملاً روشن است که اگر مکانیزم ماشه فعال شود، تبعات زیادی برای کشور خواهد داشت، ممکن است برخی سعی کنند آن را کوچک‌نمایی کنند یا به دلیل اینکه فضای

گزارش

مذاکره با آمریکا سودی ندارد

ادامه از صفحه ۲

... در اظهارات و بگو مگوهای وزارت خارجه با طرف‌های سیاسی خود، مساله کلمه غنی سازی خیلی تکرار می‌شود. آنها درباره غنی سازی یک چیزی می‌گویند، ما یک چیزی می‌گوییم، در داخل کشور هم در بحث‌های گوناگون همین جور است. کلمه غنی سازی تکرار می‌شود. من یک توضیح کوتاهی در مورد غنی سازی می‌چرخد، غنی سازی اورانیوم، من می‌خواهم بگویم غنی سازی یک کلمه است، اما در زیرش یک کتاب حرف هست که من خلاصه‌ی اشاره خواهم کرد. اگر افرادی که صاحب تخصص در این رشته‌ها هستند، با مردم در این زمینه صحبت کنند خوب است، مناسب است. من یک مختصری عرض خواهم کرد.

علم با بیم و تهدید از بین نمی رود

ایشان ادامه دادند: غنی سازی اورانیوم یعنی دانشمندان و متخصصان اورانیوم، مربوط به مسایل اورانیوم بیايند اورانیوم خام را که معادنش هم در ایران وجود دارد، با یک رشته تلاش‌های فنی پیچیده و پیشرفته تبدیل کنند به یک ماده بسیار با ارزشی که در مسایل گوناگون مردم دارای تأثیر است. این معنای غنی سازی است.

یعنی یک چیزی را که از معدن زمینی به دست می‌آید، این را می‌آورند با فناوری‌های پیچیده، با زحمات زیاد، با تخصص‌های بالا، با مهارت‌های زیاد، این را تبدیل می‌کنند به یک ماده‌ای، این ماده همان اورانیوم غنی سازی شده است. او را به غنی سازی می‌رسانند به درجات مختلف و این برای مسائل گوناگونی در زندگی مردم مؤثر است. رهبر معظم انقلاب اسلامی فرمودند: یعنی مردم از جهات مختلف از غنی سازی، از ماده اورانیوم غنی سازی شده سود می‌برند و استفاده می‌کنند و در زندگی مردم اثر می‌گذارد. از جمله در کشاورزی، مفضل در کشاورزی تأثیر دارد. از جمله در صنعت و مواد. در مساله تغذیه که همان مربوط به کشاورزی است. در مساله محیط زیست و منابع طبیعی تأثیر دارد. در بخش‌های مربوط پژوهش و آموزش و تحقیق و دنبال گیری علمی تأثیر دارد. در ایجاد انرژی برق هم که خب تأثیر واضحی دارد. امروز در بسیاری از کشورهای پیشرفته دنیا نیروگاه‌های برق با اورانیوم اداره می‌شود. ما اینها را با بنزین و با گاز اداره می‌کنیم اغلبش را. اغلب نیروگاه‌ها را که خب البته هم هزینه زیادی دارد، هم آلایندگی محیط زیست را دارد، آلایندگی هوا را دارد، اما آن برقی که از اورانیوم غنی سازی شده و برق آلایندگی‌اش صفر است، هزینه‌اش بسیار کمتر است، عمرش بسیار طولانی‌تر است و امتیازات فراوان دیگری دارد که عرض کردم اینها را متمحصین باید ببیند برای مردم شرح بدهند.

حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای ادامه دادند: امروز ما از لحاظ غنی سازی اورانیوم در یک سطح بالایی قرار داریم. البته این غنی سازی را کشورهایی که می‌خواهند سلاح هسته‌ای درست کنند تا ۹۰ درصد خلوص هم می‌برند، ما چون احتیاج به سلاح نداریم و تصمیم بر عدم سلاح هسته‌ای هم داریم، تا آنجا بالا نبریم، تا ۹۰ درصد بالا نبریم که رقم خیلی بالایی است، رقم خیلی خوبی است و برای برخی از کارهای مورد نیازمان در کشور لازم است.

رهبر معظم انقلاب اسلامی فرمودند: تا اینجا توانستیم پیش ببریم، این، ما یکی از ۱۰ کشور دنیا هستیم که این توانایی را داریم یعنی من به شما عرض کنم: در میان دوستان و چند کشور دنیا، ۱۰ تا کشور هستند که قادرند غنی سازی کنند، یکی از این ۱۰ کشور ایران اسلامی است و دیگران، آن ۹ کشور دیگر البته بمب هسته‌ای هم دارند، ما هستیم که بمب هسته‌ای نداریم و نخواهیم داشت و بنا نداریم که از سلاح هسته‌ای استفاده کنیم اما غنی سازی را داریم.

ایشان تأکید کردند: ۱۰ کشور، ما یکی از ۱۰ کشور این صنعت سرآمد محسوب می‌شویم و این دانشمندی که عرض کردم، بنیان این کار را گذاشتند، مبالغ زیادی پیش بردند اما کار مهم‌ترشان عبارت بود از تربیت افراد فراوانی در این راه. حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای ادامه دادند: ما امروز در کشور ده‌ها دانشمند و استاد مبرز، این گزارش است که ما صاحبان قضیه به ما دادند، یعنی یک گزارش متقن و موثقی است، ده‌ها دانشمند و استاد مبرز، صداها دانش پژوه و هزاران تربیت‌شده گروه‌های هسته‌ای در رشته‌های گوناگون مرتبط با این موضوع در حال فعالیتند، همین الان، حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای ادامه دادند: حالا اینها آمدند تأسیسات فلان جا و فلان جا را بمباران کردند. مساله این است. این علم است، علم از بین رفتنی نیست، علم با بیم و تهدید یا با این چیزها از بین نمی‌رود، این وجود دارد.